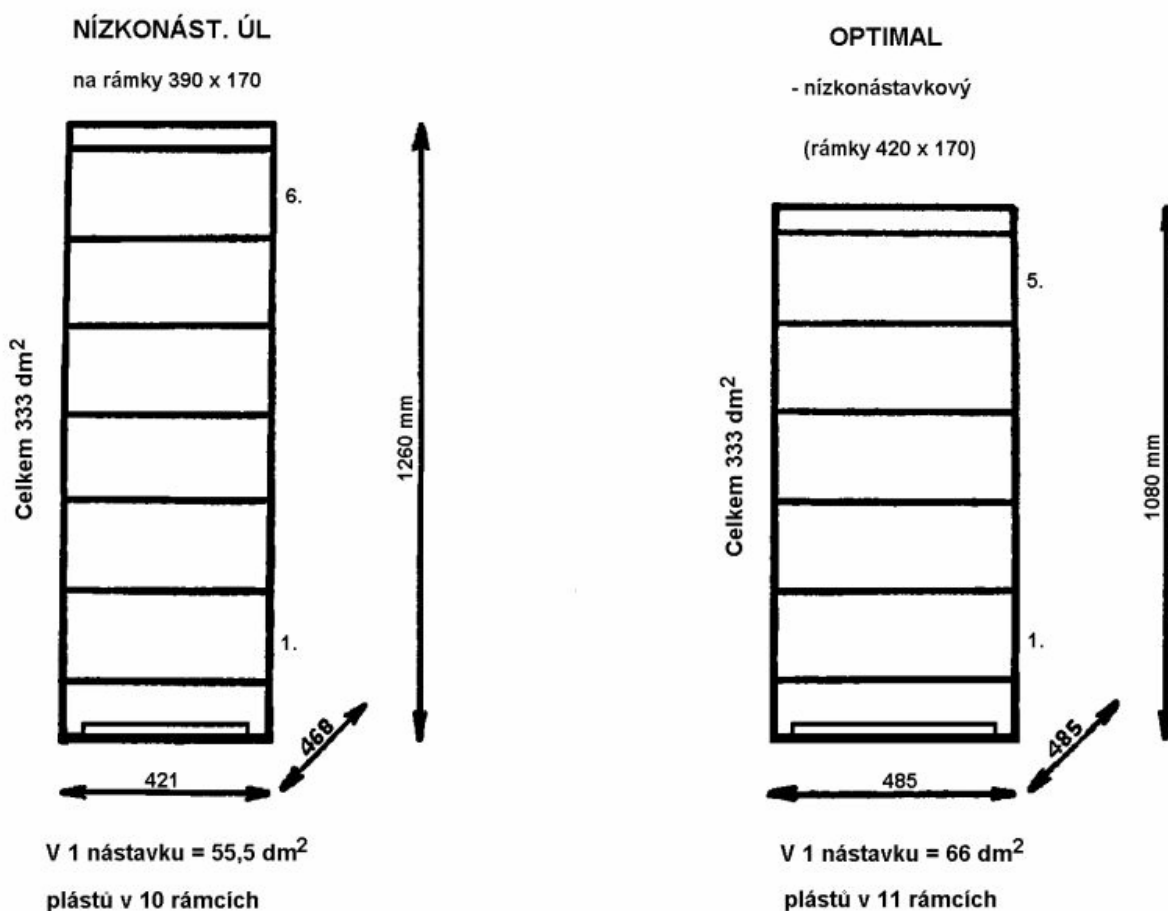


JEŠTĚ O NOVÉ SOUSTAVĚ OPTIMAL

Ing. Květoslav Čermák

V roce 1981 byla navržena k zavedení do praxe úlová soustava Optimal (viz články dr. Ptáčka ve Včelařství 1981, č. 5 a 6). Impulsem byl zvýšený zájem československých včelařů o nízkonástavkové včelaření. Nízkonástavkové úly, vyráběné do té doby jednotlivými včelaři, se od sebe lišily v různých prvcích nebo jen detailech. Cílem návrhu bylo těmto zájemcům předložit model, podle něhož by si mohli vyrábět úly.

Aby byl navržený úl univerzální, obsahuje kromě nízké varianty nástavku i dvě varianty nástavků vyšších. Půdorys všech tří je shodný a lze je tedy navzájem kombinovat. To umožňuje veškeré způsoby ošetřování včelstev v této úlové soustavě (od tradičních v jednoprostorovém plodišti až po moderní vícenástavkové).



Porovnání dvou provedení nízkonástavkového úlu. Je patrné, že při stejné celkové plástové ploše je nízkonástavkový úl Optimal o jeden nástavek nižší než u úlu vlevo, při větší záklaně (je vyšší stabilita úlu).

Vycházelo se z dosavadních zkušeností s nástavkovými úly v ČSSR, ale i v zahraničí. Zkušenosti s nízkonástavkovými i s jednostěnnými byly příznivé a povzbudivé. Po krátké době dvou let jsou výsledky v nízkonástavkové variantě Optimal velmi dobré.

Část včelařů však nepochopila řešení úlu Optimal. Proto chci znovu alespoň krátce vysvětlit, proč je úl konstruován právě takovým způsobem.

Při návrhu úlu bylo nutno postupovat tak, aby v něm byly odstraněny chyby vyskytující se v našich klasických úlech, ale i v nástavkových a aby se přihlíželo ke kladným zkušenostem s nástavkovými úly a novým poznatkům o životě včelstev. Úl rovněž musel vyhovovat požadavkům moderního včelařství.

Závažnou chybou ve všech v ČSSR sériově vyráběných úlech je příliš velká mezera od horní loučky rámků v plodišti ke spodní loučce rámků v medníku (nebo v dalším – vyšším nástavku). Znemožňuje plodování i zimování včelstev přes dvě oddělení, tím brání jeho rozvoji a správnému rozložení plodu a zásob. U navržené soustavy je tato mezera 8 mm. Spojitostí díla napomáhá ještě další konstrukční zlepšení – užší spodní loučka rámků. Tím se docílí, že včely dílo dostaví až k ní, popř. vytvoří i tzv. můstky (propojení nástavků nad sebou prostavěním).

Závažným úkolem bylo rozhodnout, jaký rámeček bude navržen. Volba výšky byla snadná – 170 mm. Tato, nebo jen nepatrně odlišná, byla v téměř všech dosud zavedených nízkonástavkových úlech u nás. O délce rámků však rozhoduje mnoho okolností, které byly vzaty v úvahu a zároveň měla být dodržena návaznost na dosud používané rámků v ČSSR. V Čechách a na Moravě je nejrozšířenější délka rámků 390 mm, na Slovensku 420 mm (používá se i v sousedních státech – v Maďarsku a v NSR).

Z hlediska biologie včelstva je výhodnější delší rámeček (místo pro uložení zásob vedle plodu, z toho vyplývající další přednosti). Kratší rámků u nás používané (370 mm, 300 mm) jsou do nástavkových úlů nevýhodné. Naproti tomu délka ve světě nejrozšířenějšího úlu Langstroth 448 mm se u nás ani ve střední Evropě nepoužívá.

Ve stejně vysokém nástavku, avšak s delšími rámků, je větší plástová plocha. To umožní snížení úlu proti úlu s nástavky o menší plástové kapacitě (význam při kočování, viz obrázek).

Jedním z uplatněných moderních prvků u navrženého nástavku je čtvercový půdorys, který je výhodný z hlediska biologie včelstva. Rovněž v konstrukci rámků je další vylepšení – jejich šířka je o 3 mm větší než je u nás běžné, činí tedy 28 mm (přednosti byly popsány dříve). Takových rámků se vejde do nástavku jedenáct. (Přitom lze použít i rámků ze slovenských úlů o šířce 25 mm, těch se do nástavku umístí 12 při manipulační mezeře jen o 2 mm menší). Současné uplatnění těchto progresivních prvků umožňuje bez dalších úprav či kompromisů jen rámeček o délce 420 mm.

To byly hlavní důvody, proč byl zvolen tento rámeček. Proti nim stojí jediný vážný důvod mluvící pro délku 390 mm – množství těchto rámků v ČSR. Zde zopakují myšlenku dr. Ptáčka, už jednou v tomto časopise napsanou: „...mohly by vedle sebe existovat dva úlové systémy. První, reprezentovaný Tachovským nástavkovým úlem, by sdružoval včelaře, kteří si oblíbili míru 390×240 mm. Druhý, stavebnicový, by svými třemi typy nástavků na míru 42×17 cm, 42×27,5 cm a 42×30 cm umožňoval různé metody včelaření...“. Úl je základní včelařské vybavení a není snadné měnit úlový typ. Proto je soustava Optimal výhodná zvláště pro drobné a nově se zařizující včelaře a pro nově zakládání včelařské provozy.

Návrh úlové soustavy má ještě jeden aspekt, málo pochopený. Vytvořená soustava Optimal není samoučelná. Nešlo pouze o to, aby vznikl nějaký nový úl. Tak se u nás postupovalo v minulosti, kdy včelaři vytvářeli stále nové úly a nové rozměry rámků. Při návrhu nové úlové soustavy šlo o něco jiného. Hlavní snahou bylo umožnit a zavést do včelařské praxe nové, moderní přístupy k ošetřování včelstev, známé v zahraničí již po několik desetiletí. Pochopitelně nelze to provést během dvou – tří roků. K jejich realizaci však potřebujeme i dobře konstruovaný úl. Takový však v sortimentu u nás vyráběných úlů nemáme.

Na závěr znovu zdůrazňuji: Navržená úlová soustava Optimal je jen článkem – prostředkem pro správné, produktivní ošetřování včelstev. Zde se musíme ještě učit a zkoušet progresivní metody včelaření, které nám musí zajistit dobré výsledky i při zhoršených ekologických a pastevních podmínkách.

[Vyšlo ve Včelařství 1983, č.10, str.226]